

איכות המוות אצלנו ברמה גבוהה.

איכות החיים יורדת, יורדת.

אין זה מוכרח להיות כך.

זה תלוי גם - בד.

זעקי ארץ אהובה!

נתק וטנינות

שהם חלמו עליה. בשבילים היתה זאת ארץ מופשטת, ארץ ריקה, שאותה יכלו לדמיין לעצמם כאוות נפשם (כפי שעשו ציירי הרנסאנס, כשציירו את נופי ארץ הקודש בתמונות התנ"כיות כיד דמיונם, לפי מושגי היופי של סביבתם ותקופתם.)

כאשר באו הציונים לארץ, וראו לפנייהם ארץ ערבית, זרה להם, הם התקוממו נגד מציאות זו.

פה ושם נעשו נסיונות לעכל את סיגנון הארץ (כמו בבניין הטכניון הישן). אך הנטייה הכללית, שנברה משנה לשנה, היתה להשחית את הנוף הקיים, למחוק כל שריד של אופיו המקורי, לכסות את הכל במשהו שאין לו צורה ואין לו סיגנון, אפילו ערים שנפלו בידינו שלמות, הושחתו במהרה, כאילו בועם (אני זוכר את רמלה כעיר אריסטוקרטית יפהפיה!)

חורבן ירושלים כימינו נורא יותר מחורבן בנה הכפוף בתישעה באב. נבוכדנצר וטיטוס החריבו עיר, והשאינו אחריהם נוף שבו ניתן היה לבנות את העיר מחדש. שרף וקולק מכסים את העיר בשיכונים וברביקומות, ש אין להרסם אלא כדינאמיט או בפצצה אטום מית. כל עוד הם עומדים, אין תקנה לעיר.

אפשר להתווכח עד בוש על השאלה מה היה צריך להיות טיב הבנייה שלנו בארץ - המשך הישן, לפי רוח הארץ, או בנייה אולטרה-מודרנית, לפי רוח חברתנו. אין כאן סתירה שבהכרח. ניתן היה לשמור על המשכיות הבנייה בירושלים, תוך חרדת-קודש מול פני העבר, ולבנות עיר מודרנית-למהדרין בתל-אביב. שתי הערים יכלו להיות כלילות-היופי, כל אחת על פי רוחה.

תורת הי משכונת רסקו

א כל מה שקרה באמת הוא מעבר לכך ויי כוח: ירושלים הולכת ונרצחת בחיפזון, כי קדחת של כיעור משתחזק, ואילו תדיאביב המכוערת ממושיכה להתכער.

הוויילת היומרתיות של הרצליה-פיתוח וסביון אינו מגיעות לקרסוליהם של שכונות-האמידים בשועפאת, בי רמאללה ובשכם. בכל כפר ערבי מרוד, הבנוי על צלע של גיבעה, יש יותר חן, המשתלב עם הנוף, מאשר בכפרים היהודים שלנו, השולטים על הנוף ומגמדים אותו. דורידורות של תיירים וצליינים התפעלו מפינות-הנוף של הארץ, בהן השתלבה הבנייה הערבית עם הנוף הטבעי. ואילו אנו, בכל תשעים שנות קיומנו כאן - כמה בניינים בנינו, המושכים את עינו של אדם שוחר-יופי?

כמה אצבעות דרושות כדי למנותם?

מבוכדנצר עד קולק

ב בר דיברנו וכתבנו הרבה על הסיבות שגרמו לתופעה מוזרה זו. מדוע הפכה "העיר העברית הראשונה" לאחת הערים המכוערות ביותר בעולם? מדוע הסתערו הבונים בהמתזעם על הרי-הצופים, ולא נחו עד שהעלימו אותו מתחת לגל-אבנים? (חשבו על כך: אלפי שנים עמד ההר, והיה אחד מסימני-ההיכר הבולטים של הנוף הירושלמי. והנה, תוך כמה חודשים, נעלם כלא היה!) מדוע הפכה חיפה, פנינת החוף שלרגלי הכרמל, לאייבת הכרמל ורוצחתו?

מדוע העדה דויד בן-גוריון עז דעתו, המחי רת כיבוש ירושלים העתיקה, זחרום את המיבנה היפה ביותר בכל הארץ - חומת העיר העתיקה, עז שערי-דמשק הנחדר ואחיו?

רבים ניסו להסביר זאת. אני דבק בגירסתו, ששינאת בן-גוריון לחומת ירושלים ב-1967, כמו שינאתו לסימטאות יפו ב-1905, מקורה בתסביך קולקטיבי ובלתי-מודע.

במשך אלפי שנים חלמו היהודים על ארץ-ישראל, על ירושלים. הם לא חלמו על הארץ כפי שהיתה, ארץ שבה נמשכו החיים והיצירה התרבותית, כשכל כובש ומתנחל מוסיף נידבך משלו לחומה.

היהודים ברוסיה, בפולין ובגרמניה לא ביקרו בארץ

ב וועידת הפילוג של מפא"י, לפני שלושים שנה, נאם אהרון ציולינג, איש האופוזיציה, נאום חוצבי להבות. הוא שפך קיתון של תוארי-גנאי על מנהיגי הרוב, ברל כצנלסון ודויד בן-גוריון.

על כך ענה ברל בנאום גלגני משלו. הוא אמר, בערך: "כמה טוב לי ולבן-גוריון, וכמה רע לציולינג ולטבנקין! בן-גוריון ואני נמצאים במיפלגה אחת עם אנשים טובים וטהורים כמו ציולינג וטבנקין. ואילו ציור לינג וטבנקין נמצאים במיפלגה אפת עם מנוולים ורשעים כמוני וכמו בן-גוריון."

קו בין כיעור ויופי

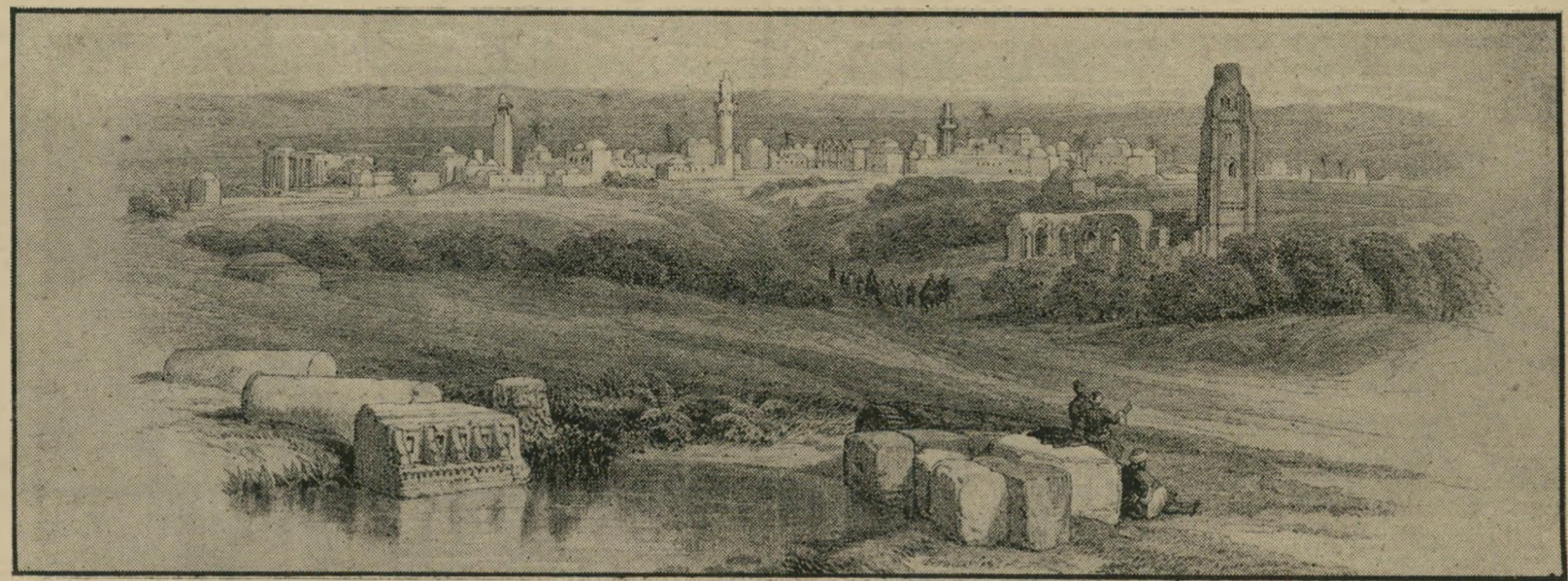
א ני נזכר בסיפור זה כל כמה שבועות, כשאני נוסע למינזור כרמיזאן כדי לקנות יין-נסך.

המינזור (ליתר דיוק: הסמינר) שוכן ממערב לבית-ג'אללה, אחת העיירות היפות ביותר בארץ. הדרך מת-פתלת בין גבעות, העטורות בבתי-אבן ערביים יפהפים, הטובלים בעצים ובפרחים. לפתע נגלה הנוף ממול, זה שמעבר ל"קו הירוק": השיכונים הוועתיים שמדרום ירושלים, אבעבועות של בטון, המכסות את הגבעות כצרעת זוחלת.

אתה עומד במקום זה, ותוך הפניית הראש אתה רואה זה וזה: את היופי שני הצד הערבי, את הכיעור שני הצד שלנו.

ואז אני נזכר בסיפור הנ"ל. ברל יכול היה לומר: "כמה טוב לנו, שאנחנו יכולים לראות את הצד הערבי. וכמה רע לערבים, שהם צריכים לראות את הצד שלנו, את השיכונים הנוראים הווחלים לקראתם, כמו ארבה, עד שבים נורא אחד יגיעו אליהם."

אין צורך לנסוע לכרמיזאן, דווקא, כדי לעמוד על תופעה זו. כמה יפה הכניסה לירושלים מצד יריחו, וכמה מכוערת הכניסה לירושלים מצד תל-אביב! **אך הצליחו הערבים להדגיש את הנוף ולעטר אותו, בעוד שאנחנו שוכרים את הנוף ומסתירים אותו!**

הנוף של רמלה כפי שצויר עליידי תייר אנגלי לפני כ-150 שנה. רמלה היתה במשך תקופת-מה עיר-הבירה של הארץ, כמרכז המינהל התורכי, ושמרה על אופייה האריסטוקרטי עד למלחמת העצמאות.